

Голас Радзімы

№ 44 (1666)
6 лістапада 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Везера Нарач — жамчужына Беларусі. І не толькі таму, што яно самае вялікае ў рэспубліцы. Нямнога на зямлі засталася такіх крышталіна-чыстых азёр...
Фота А. ЛАБАДЫ.

**МІНСКІ КАМВОЛЬНЫ КАМБІНАТ
У ДЗЕСЯТАЙ ПЯЦІГОДЦЫ**

«Патрэбна кожнаму»
стар. 2

**К 1913 ГОДУ У ЦАРСКАЙ РАСІІ БЫ-
ЛО УСЯГО 7618 ПАШТОВА-ТЭЛЕ-
ГРАФНЫХ УСТАНОЎ**

«Адкласці да больш спрыяльнага
моманту...»
стар. 5

**ПРАЦА МОВАЗНАУЦАУ ПАМНА-
ЖАЕ ДУХОУНЫЯ НАБЫТКІ ГРА-
МАДСТВА**

«Роднае ты маё слова...»
стар. 6

І. АРХІПАЎ — ПЕРШЫ НАМЕСНІК
СТАРШЫНІ САВЕТА МІНІСТРАЎ СССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР назначыў АРХІПАВА Івана Васільевіча першым намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР.

СУСТРЭЧА З ЖАНОЧЫМ АКТЫВАМ

Намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова выступіла 30 кастрычніка перад жаночым актывам Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі — партыйнымі і дзяржаўнымі дзеячамі, кіруючымі работнікамі міністэрстваў і ведамстваў, грамадскіх арганізацый, творчых саюзаў, культурных і навуковых устаноў рэспублікі.

Іна расказала аб удзеле савецкай дэлегацыі і дэлегацыі Беларускай ССР у сусветнай канферэнцыі ААН у рамках дзесяцігоддзя жанчыны, аб рабоце гэтага прадстаўнічага форуму, які падвёў вынік сусветнай дзейнасці за мінулыя пяць гадоў па ажыццяўленню плана дзеянняў, прынятага папярэдняй канферэнцыяй жанчын у Мексіцы. Быў адзначаны вялікі ўклад, які ўносяць савецкія жанчыны ў вырашэнне гаспадарчых і палітычных задач, актуальных праблем міжнароднага жыцця — барацьбу за мір, супраць пагрозы вайны, супраць гонкі ўзбрасненняў.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЗРОБЛЕНА
У МАЗЫРЫ

Дзесяць камплектаў машын для ўкладкі дрэнажу бестраншэйным спосабам выпусціў калектыў Мазырскага галаўнога прадпрыемства аб'яднання «Меліармаш». Агрэгат, які складаецца з самога дрэнажлагадчыка і магутнага цягача, характэрны тым, што пры асушэнні пераўвільготненых зямель не наносіць шкоды пасяўным плошчам, бо пры ўкладцы дрэнажу не трэба капачы траншэі. Сёлета калектыў завода выпусціў і паставіць меліяратарам краіны 30 камплектаў такіх машын.

Вядзецца падрыхтоўка да выпуску новага экскаватара - канавакапальніка, які мае шэраг пераваг перад сваім папярэднікам.

ГАЛОЎНАЯ ВУЛІЦА

З вуліцы Маладзёжнай некалі пачаўся Наваполацк. Цяпер яе называюць «вуліцай без канца», бо працягласць Маладзёжнай з кожным годам расце. Нядаўна яе ўпрыгожыў яшчэ адзін новы 144-кватэрны жылы дом. У ім справілі наваселлі работнікі вытворчага аб'яднання «Палімір».

ПА ПУЦЕУКАХ
ПРАФСАЮЗА

Больш за пяцьдзсят сельскіх працаўнікоў Іўеўскага раёна правялі свае водпускі ў дамах адпачынку і санаторыях краіны. Па бясплатных пуцёўках прафсаюза на курортах пачыналі слесар Вацлаў Булко з калгаса «Шлях Леніна», рабочая падсобнага цэха гэтай жа гаспадаркі Ядвіга Грыкень, трактарыст калгаса «Звязда»

Міхаіл Шабан, шафёр калгаса «Прыёманскі» Антон Квач. Дваццаць чалавек адправіліся ў турыстычную паездку па Каўказу.

У САМАСТОЙНАЕ
ЖЫЦЦЕ

За пяць гадоў работы міжшкольнага вучэбна-вытворчага камбіната, што створаны ў Кармянскім раёне, атрымалі прафесіі каля 1 800 школьнікаў. Яны сталі шафёрамі, жывёлаводамі, слесарамі па рамонту абсталявання жывёлагадоўчых ферм і сельгасмашын, ткачыхамі, швачкамі, кулінарамі, прадаўцамі.

ІНСТЫТУТ
50 ГАДОЎ

Беларускаму навукова-даследчаму інстытуту эксперыментальнай ветэрынарыі — пяцьдзсят гадоў. Створаны на базе ўсяго некалькіх лабараторый, сёння ён ператварыўся ў буйны навукова-даследчы цэнтр. Тут працуюць чатыры дактары і 75 кандыдатаў навук, вялікі атрад спецыялістаў.

Калектыў унёс важкі ўклад у развіццё айчынай ветэрынарыі. Асноўная ўвага вучоных сканцэнтравана на даследаванні і практычным прымяненні прыёмаў і метадаў догляду жывёлы, вырашэнні праблемы пераводу жывёлагадоўлі на прамысловую аснову. Эканамічны эффект за дзевяці гады і чатыры гады дзесятай пяцігодкі склаў каля 60 мільёнаў рублёў. Атрымана 21 аўтарскае пасведчанне на вынаходствы. Многія распрацоўкі знайшлі шырокае прымяненне ў гаспадарках суседніх рэспублік і абласцей краіны.

НА ФІНІШЫ ПЯЦІГОДКІ: ШТО ЗРОБЛЕНА?

ПАТРЭБНА КОЖНАМУ

На паўднёвай ускраіне Мінска 25 гадоў назад быў пабудаваны камбінат, які неўзабаве стаў адным з вядучых у рэспубліцы і краіне. Ён выпускае камвольныя тканіны для мужчынскіх касцюмаў і жаночых сукенак. Наўрад ці знойдзеца ў Беларусі чалавек, які б не ка-

рыстаўся прадукцыяй прадпрыемства. А калі ўлічыць, што камбінат пастаўляе яе на саюзны рынак і ў некаторыя замежныя краіны, то стане зразумелым, што прадукцыя камбіната — горадасць яго працаўнікоў: яны апранулі ў прыгожае адзенне мільёны людзей.

Сёння сярод камвольшчыкаў не так часта пачуеш аб тым, што зроблена, а хутчэй аб планах будучай пяцігодкі, праграму якой у цэлым для краіны вызначыць XXVI з'езд КПСС. Пачнуць выпускацца тканіны новых відаў і назваў. Асвойваючы новую прадукцыю, калектыў імкнецца да таго, каб яна ўсё больш падабалася пакупніку. Цяпер ужо кожны трыці метр тканіны камбіната атэставаны дзяржаўным Знакам якасці.

Камбінат памаладзеў, быццам апрануў модны, эlegantны касцюм...

Каля 80 працэнтаў працуючых на камбінаце — жанчыны. А там, дзе жанчына, усё павіна быць асабліва прыгожа, утульна, зручна. Таму адным з галоўных момантаў рэканструкцыі была і сацыяльна-бытавая праграма. Многае калектыў ужо меў і раней: выдатны Палац культуры, прафілакторый, свой стадыён, базу адпачынку на возеры Нарач, інтэрнаты, паліклініку, дзіцячыя сады і яслі, дзе месцамі забяспечаны ўсе, хто мае патрэбу ў іх. І ўсё ж за гэты пяцігоддзе ён яшчэ больш папоўніў і палепшыў сваю сацыяльна-бытавую скарбонку.

яго ў камвольшчыкаў ёсць усё неабходнае. Сёлета, напрыклад, па бясплатных і льготных пуцёўках у санаторыях, дамах адпачынку, а па сямейных пуцёўках — на ўласнай базе «Юнацтва» на возеры Нарач пачыналі паўтары тысячы чалавек. На Нарачы правялі летнія канікулы каля 200 дзяцей тэкстыльшчыкаў. Да гэтага варта дадаць яшчэ тысячу чалавек, якія адпачывалі ў прафілакторыі «Лада».

Для нагляднасці можна прывесці яшчэ некалькі канкрэтных прыкладаў. Так, прыбіральшчыца Кацярына Радзюк папярэдня здароўе ў санаторыі «Прыдняпроўскі», памочнік майстра Аляксандр Шчарбін — у санаторыі «Нясвіж», дыспетчар Рыгор Садоўскі адпачыў у Крыме, круцільшчыца Галіна Губко — у санаторыі «Есентукі» на Каўказе. Геаграфія адпачынку, як бачыце, вельмі шырокая.

Для штодзённага паўнацэннага адпачынку таксама ёсць многае. Напрыклад, у інтэрнатах працуюць клубы «Гаспадыня», «Бірусінка», «Умельныя рукі», «Кветаводства», дзе маладыя работніцы з карысцю праводзяць вольны час, вучацца шыць, гатаваць ежу, вырошчваюць кветкі і многаму іншаму.

Аматары мастацтваў аб'ядноўваюць гурткі мастацкай самадзейнасці і клубы па інтарсах, створаныя пры Палацы культуры. Камбінат знаходзіцца побач з маляўнічым куточкам прыроды — Лошыцкім паркам, дзе вясной белай пенай цвітуць сады, а восенню гарыць залаты агонь завядання. Днём і вечарам па алях парка гуляюць людзі. Зімой парк — выдатнае месца для лыжных прагулак.

Такі невялікі партрэт аднаго з вядучых прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці рэспублікі. Без перабольшання можна сказаць, што на яго прыкладзе відаць рэальнае ўвасабленне праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза па далейшаму ўздыму дабрабыту савецкіх людзей.

Лілія БУТОУСКАЯ.

АРХІТЭКТУРА — ДАРОГІ Ў БУДУЧЫНЮ

У Мінску адбыўся XII з'езд архітэктараў Беларусі. На ім абмеркаваны актуальныя праблемы горадабудаўніцтва, рацыянальнага размяшчэння і развіцця вытворчых сіл рэспублікі, перабудовы яе сёл і вёсак, многія іншыя важныя пытанні сучаснай архітэктурны.

у Брэсце, Віцебску, Бабруйску, комплексу Беларускага аўтамабільнага завода ў Жодзіна, хімічных камбінатаў у Магілёве і Наваполацку, харчовых прадпрыемстваў у Мінску і іншых.

Вялікія работы вядуцца ў рэспубліцы ў галіне сельскай архітэктурны. Бурныя тэмпы развіцця вытворчасці дыктуюць новыя патрабаванні да арганізацыі сістэмы рассялення і культурна-бытавога абслугоўвання сельскіх жыхароў.

І ў той жа час удзельнікі дыскусіі гаварылі аб тым, што ўзровень некаторых архітэктурных рашэнняў не адпавядае высокім патрабаванням, якія прад'яўляюць да працы і творчасці архітэктараў партыя і народ.

Вялікія маштабы і тэмпы жыллёвага будаўніцтва ў рэспубліцы ставяць перад архітэктарамі ўсё новыя задачы. Сёння важна не толькі забяспечыць насельніцтва добрымі кватэрамі, але і стварыць жылое асяроддзе, якое адпавядала б патрабаванням гарманічнага развіцця чалавека.

Выбраны кіруючыя органы Саюза архітэктараў БССР. На арганізацыйным пленуме старшынёй праўлення абраны галоўны архітэктар інстытута Белдзяржпраект Ю. Патапаў.

У рабоце з'езда прынялі ўдзел кандыдаты ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ Ц. Кісялёў, Старшыня Савета Міністраў БССР А. Ансёнаў і іншыя кіраўнікі рэспублікі.

Падводзячы вынікі зробленаму за прайшоўшае з часу папярэдняга з'езда пяцігоддзе, дэлегаты адзначалі, што гэтыя гады азнаменаваліся нараджэннем многіх твораў, атрымаўшых высокую ацэнку спецыялістаў і прызнанне грамадскасці, удастоены Дзяржаўных прэмій і прэмій Савета Міністраў СССР.

Распрацаваны тэхніка-эканамічны асновы новага генеральнага плана развіцця Мінска да 2010 года і на больш аддаленую перспектыву, у якіх комплексна вырашаны многія складаныя сацыяльныя, эканамічныя, архітэктурна-планіровачныя, эстэтычныя і тэхнічныя праблемы.

Працягвалася таксама карэкціроўка і распрацоўка генеральных планаў іншых беларускіх цэнтраў. Іх атрымалі Гомель, Магілёў, Бабруйск, Баранавічы, Пінск, Орша, Рэчыца, Слуцк, Крычаў — усяго 76 гарадоў і пасёлкаў.

Архітэктары рэспублікі яшчэ раз даказалі, што і за адскія карпусы могуць стаць упрыгажэннем гарадскіх праспектаў і вуліц. Пацвярдзэнне таму — высокія архітэктурныя якасці прамысловых вузлоў

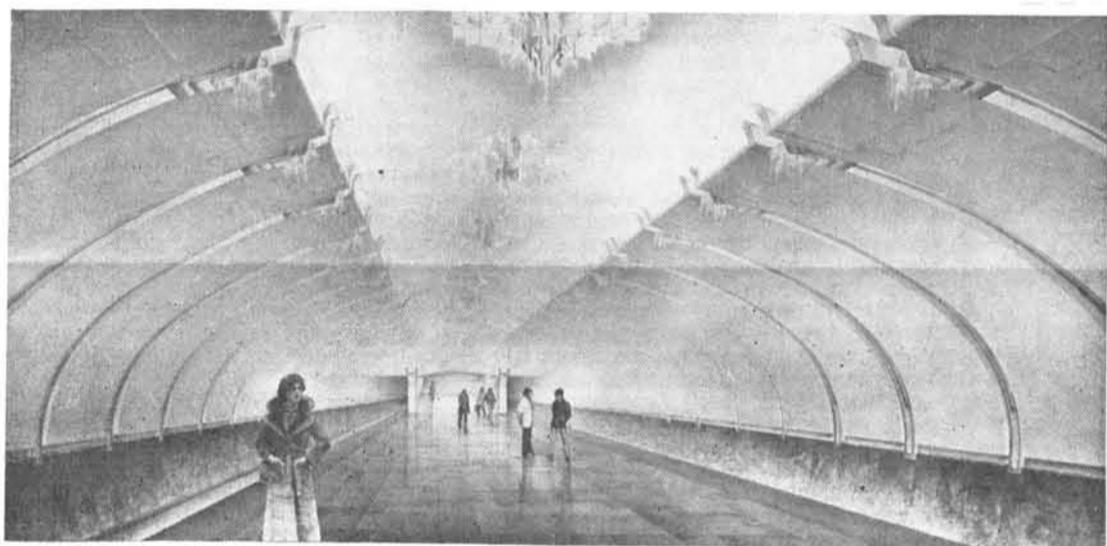
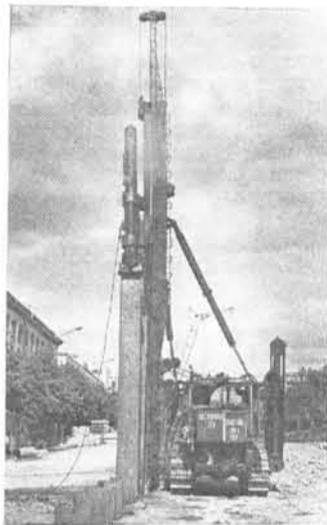

Добры ўраджай цукровых буракоў вырастцілі ў калгасе «Прамень камуны» Слуцкага раёна: з кожнага гектара гаспадарка атрымлівае па 250 цэнтнераў. Сотні тон буракоў адпраўлены на Слуцкі цукрова-рафінадны камбінат. НА ЗДЫМКУ: апошні ўраджай з поля.

БУДУЕЦЦА

МІНСКАЕ

МЕТРО

Паспяхова вядзецца будаўніцтва першай чаргі Мінскага метро. Яно будзе мець выходы на чыгуначны вакзал і важнейшыя плошчы. Крыху больш за 10 мінут спатрэбіцца пажырам метро, каб праехаць ад адной да другой канечнай станцыі: «Інстытут культуры» — «Маскоўская». З васьмі станцый сем ужо будуецца. Усё далей пралягаюць падземныя тунелі.

НА ЗДЫМКАХ: будаўнічыя работы на станцыі «Акадэмія навук»; працуе палебная ўстаноўка; ідзе зварка металаконструкцый; так будзе выглядаць станцыя «Парк Чалюскінцаў»; макет галоўнага корпуса дэпо Мінскага метрапалітэна; у гасцях у метрабудуцаў — беларускія пісьменнікі Яўгенія ЯНІШЧЫЦ, Міхась СКРЫПКА, Яўген КАРШУКОУ.

Фота П. КАСТРАМЫ.

ПОБАЧ З ВУЧОНЫМІ, ІНЖЫНЕРАМІ

І КАНСТРУКТАРАМІ ў БЕЛАРУСКАЙ АКАДЭМІІ НАВУК ПРАЦУЮЦЬ РАБОЧЫЯ

ОПТЫКА ВЫСОКАЙ ДАКЛАДНАСЦІ

Гэтаму кругламу рознакаляроваму шкельцу трэба будзе прыняць сігналы святла, аддаленых ад Зямлі на мільёны светлавых гадоў. Інтэрферэнцыйны светафільтр, а прасцей кажучы, лінза з фантастычнай светаадчувальнасцю ловіць выпраменьванне пераменных зорак, і прыбор, валодаючы такім «вокам», выяўляе не проста наяўнасць у бездані Сусвету недаступных зроку планет, але і рэгіструе іх разнастайныя ўласцівасці.

Інструмент, для захоўвання якога занадта грубыя нават вата і папяросная папера, выраблены чалавечымі рукамі. Ні адна машына не навучылася яшчэ шліфаваць так, каб шурпатасці, што засталіся на шкельцах, складалі не больш дзесяцітысячных долей міліметра.

— «Настрой» гэтых лінз заўсёды даволі неўраўнаважаны, — расказвае оптык Спецыяльнага канструктарска-тэхнічнага бюро (СКТВ) пры Інстытуце фізікі Акадэміі навук Беларусі Кацярына Ракульцава. — Асабліва вясной і восенню, калі тэмпература і вільготнасць паветра часта мяняюцца. Шкло становіцца дэформаваным, і ніякія сілы не дапамогуць надаць яму бляск. Яно адчувае цяпло пальцаў, рагуе на чысціню паветра ў памяшканні. На самай апошняй стадыі работы паліруеш, здаецца, не рукамі, а дыханнем. Толькі на адну сотую даўжыні хвалі павінна адрознівацца паверхня такога шкельца ад ідэальнай. Кацярына Ракульцава працуе оптыкам больш за 30 гадоў, з іх дзесяць — на доўгай вытворчасці СКТВ, якое забяспечвае навуковыя эксперыменты і вырабляе аптычныя прыборы высокай дакладнасці. Іменна ёй даверылі некалькі гадоў назад даводку ўнікальных лінз да прыбора «Вясёлка».

Да 1964 года лічылася, што квантавыя генератары (квантавая электроніка — напрамак інстытута) можна пабудаваць, выкарыстоўваючы ў асноўным цвёрдыя і газападобныя актыўныя рэчывы. Вучоныя Барыс Сцяпанаў, Анатоль Рубінаў, а пазней Віталій Мастоўнікаў даказалі, што звычайныя фарбавальнікі, напрыклад, якія шырока выкарыстоўваюцца ў тэкстыльнай прамысловасці, павінны генерываць святло не горш, скажам, за рубін або неадзімавае шкло. «Нечаканае» выпраменьванне было адначасова выяўлена таксама ў ЗША і ФРГ. У 1966 годзе трое савецкіх вучоных пацвердзілі сваю ідэю эксперыментальна. Заставалася стварыць прыбор, які б мог выпраменьваць проміні любога колеру вясёлкі. Лёс навінкі ў значнай ступені вырашаўся рукамі аднаго чалавека — Кацярыны Ракульцавай.

Цяпер прыбор «Вясёлка», які выдатна зарэкамендаваў сябе і адкрыў цэлае сямейства сабе падобных, жартам называюць квантавым дыназаўрам. Больш за 20 прадаўжальнікаў яго «роду» і іншыя лазерна-аптычныя сістэмы, распрацаваныя ў інстытуце, памнога больш удалыя і дасканалыя. Выключна рознабаковыя іх «прафесійныя» якасці. Акеаналагі, напрыклад, атрымалі ў сваё распараджэнне празрыстамер, які дае поўную карціну фізіка-хімічных і біялагічных працэсаў у слоі вады, напрамку і тэм-

пературных рэжымаў цяжэнняў. Прыбор для атамнага спектральнага аналізу «Карал» ужываецца ў прамысловасці, геалогіі, медыцыне, ахоўе навакольнага асяроддзя. «Лідэр» даследуе аптычныя характарыстыкі атмасферы. Адным з лепшых на нядаўнім Усесаюзным конкурсе прыбораў прызнаны газааналізатар «Смог-2». Дыяпазон выкарыстання аптычных сістэм у народнай гаспадарцы расшыраецца, як гавораць фізікі, літаральна са скорасцю святла.

— Павышэнне патрабавання да оптыкі, складанасць распрацоўваемых нашымі вучонымі сістэм, іх унікальнасць патрабуюць ад рабочых надзвычай высокай кваліфікацыі, — гаворыць начальнік СКТВ Уладзіслаў Андрэічаў. — Ва ўсіх 244 оптыкаў вышэйшых разрады, сярэдняя адукацыя. На асабліва адказных участках — майстры з дыпламамі інжынераў. Яны працуюць на ўстаноўках вакуумнага напылення, наносячы на лінзы або люстры шматслойныя дыэлектрычныя пакрыцці. Колькасць слаёў іншы раз дасягае 11—13, а таўшчыня кожнага з іх мікраметра. Зразумела, якая адказнасць ляжыць на рабочым.

Шліфоўшчык Іван Мішэнскі паказаў мне кавалак кварца, здабытага на Урале. Мінералу каля 4,5 мільёна гадоў. Неялікі квадрацік гэтага крышталю каштуе 2 тысячы рублёў. Яго трэба разрэзаць на загатоўкі для наступных аперацый. І не проста разрэзаць, а расплаваць з улікам размяшчэння аптычнай восі, якую папярэдне трэба адшукаць. Рабочы вывучае крышталі, робячы на іх паметкі алоўкам. На гэта можна пайсці некалькі дзён: вельмі нялёгка зразумець структуру мінерала. Затым з дакладнасцю скульптара пачынае прыдаваць яму зададзеную чарцяжом форму.

У рабочым стане Івана Мішэнскага ляжаць чарговыя матэрыялы: ісландскі шпат, калісты бром, звычайная спажываная соль. Некалькі месяцаў назад яму давялося выконваць заказ для вучоных Швецыі: зрабіць кювету, якая змяшчаецца на трэцяй частцы ногця. Толькі пры ўважлівым разглядзе можна ўбачыць у ёй танюсенькія валаўскія тунелі, па якіх будзе цыркуляваць фарбавальнік — актыўны элемент, здольны да генерацыі.

У СКТВ з доўгай вытворчасцю Інстытута фізікі працуюць 235 інжынерна-тэхнічных работнікаў. Вядома, іменна гэтая катэгорыя людзей перш за ўсё спрабуе ідэю вучонага «навобмацаць». Але апошняю кропку ў яе рэалізацыі ставіць рабочы. Ён выступае сааўтарам вялікага творчага працэсу, які пачынаецца на пісьмовым стане або ў лабараторыі. Таму самая звычайная карціна вытворчага жыцця Інстытута фізікі: над чарцяжом, макетам або прыборам схіліліся чацьвёра — вучоны, інжынер, канструктар і рабочы.

— Гэта квартэт, без якога сёння немагчыма якія-небудзь ні адну ідэю, калі яна не чыста тэарэтычная, — гаворыць дырэктар Інстытута фізікі акадэміі АН БССР Барыс Сцяпанаў. — На заводах ствараюцца інстытуты, а пры інстытутах — заводы. Гэта рыса часу.

Юрый САПАЖКОУ.

Белорусское общество «Радзіма» в этом году вторично проводило курсы повышения квалификации для руководителей художественной самодеятельности прогрессивных организаций соотечественников за рубежом. На занятия, которые вели известные мастера, в первую очередь преподаватели республиканского института повышения квалификации работников культуры, приехали 14 хороших дирижеров и руководителей танцевальных коллективов из Бельгии, Голландии и Канады. На первых подобных курсах,

в 1978 году, было пять дирижеров из Бельгии и Канады.

О встречах и впечатлениях участниц курсов «Голас Радзімы» расскажет в одном из ближайших номеров.

НА СНИМКАХ: на приеме в белорусском обществе «Радзіма» председатель Общества живописец Михаил САВИЦКИЙ вручает набор репродукций своих работ Валентине КОСИНСКОЙ из Бельгии; наши гости на экскурсии в Хатыни.

Фото С. КРИЦКОГО.

пішучь землякі

В ЧУЖОМ ГЛАЗУ И СОРИНКА ВИДНА

В последнее время в прессе Соединенных Штатов Америки участились нападки на Советский Союз. Естественно, что эта антисоветская кампания была подхвачена и здесь, в Канаде, ведь мы полностью зависим от американского капитала. Чего только не прочтешь в газетах о нашей Родине! Сказка о «советской угрозе» уже настолько приелась, что мало кто относится к ней серьезно. Однако теперь найдена новая форма антисоветской пропаганды. Сейчас здесь борются за «права и свободы советских граждан», рассказывая всякие небывлицы о бедственной жизни людей в вашей стране. Мне посчастливилось неоднократно бывать на Родине, и я знаю, что все это жалкие выдумки. Но ведь многие люди им верят. Фальсификаторы выхватывают отдельные негативные факты и, основываясь на них, преподносят читателям общую, искаженную, картину жизни советских людей. Конечно, в Советском Союзе не так много личных автомобилей, как в Америке. Возможно, что в ваших магазинах не такой большой выбор товаров, как, допустим, в Канаде. Но, говоря о тех, кто сочиняет все эти пасквили, мне хочется вспомнить одну старую поговорку: «В чужом глазу и соринку видел, а в своем бревна не приметил». Именно так получается у наших бойких газетчиков и политических деятелей. Ведь здесь никто никогда не скажет, что в Советском Союзе людям совершенно неизвестны многие проблемы, с которыми нам здесь приходится сталкиваться каждый день. Взять хотя бы безработицу. Вы себе и представить не можете, насколько страшно остаться без работы и существовать на жалкие подачки государства! Чтобы не быть голословным, приведу такой пример. В газете «Торонто Стар» есть репортер Анна Ландерс. Она отвечает на письмо читателей. И вот недавно было опубликовано такое письмо (при-

вожу его почти дословно): «Дорогая Анна Ландерс, «Письмо от налогоплательщика», которое появилось в вашей колонке, так меня взволновало, что у меня разболелась голова.

Как вы уже, наверно, догадались, мы живем на пособие. Мы ненавидим это, но мой муж не может найти работу, так как нет свободных мест.

Эти месяцы хождения по биржам труда и возвращения домой ни с чем были просто ужасны. Он стыдился этого, чувствовал себя униженным, и я ничем не могла ему помочь.

Я прошла очень сложный курс подготовки, чтобы получить квалификацию, позволяющую работать на сложном заводском оборудовании. Окончила с хорошими оценками. Но я тоже не могу найти работу. Вот мы и сидим на пособии.

Мы не лентяи, не мошенники. Мы просто — как миллионы других, не имеющих работы, но старающихся держать головы высоко. Пожалуйста, напечатайте это письмо. Таких, как мы, здесь много, и нужно, чтобы нас услышали».

Таких людей действительно много. Не услышать их голоса просто невозможно. Но пока что все их протесты остаются без ответа. Ведь, чтобы решить проблему безработицы, придется в корне менять всю систему экономики. Так что и репортеру Анне Ландерс ничего другого не оставалось, как ответить отчаявшейся женщине такими словами: «Я знаю, что вас много, так как многие пишут. Держитесь. Не сдавайтесь и не отчаивайтесь. Сохраняйте достоинство. Ни перед кем не извиняйтесь. Пособие не унижение».

Вот так-то — нищенствуйте, но не теряйте достоинства. И ждите у моря погоды, может, когда-нибудь и повезет. Но повезет нескольким, а миллионы так и останутся без работы.

Н. ИГНАТЬЕВ.

Канада.

ЧЕМ ПЛАТИТ МИР ЗА ЗАТЯЖКУ РАТИФИКАЦИИ ДОГОВОРА ОСВ-2?

ОПАСНАЯ ПЕРСПЕКТИВА

Вопрос не праздный: кто же в конце концов выигрывает и кто проигрывает от продолжающейся вот уже четырнадцать месяцев задержки Вашингтоном ратификации советско-американского Договора об ограничении стратегических наступательных вооружений (ОСВ-2)?

В двух словах на него можно ответить сразу: в выигрыше — американские «ястребы» и стоящий за ними военно-промышленный комплекс США; в проигрыше — все человечество, в том числе и американский народ. Вот факты.

Прежде всего затягивание ратификации Договора ОСВ-2 облегчает милитаристским кругам принятие новых широких программ форсирования гонки ядерных вооружений. В докладе Пентагона о военном бюджете Соединенных Штатов на 1981 год отмечалось, что планы по созданию новых ракет «МХ», «Трайидент» и крылатых ракет «осуществляются сейчас полным ходом». На следующий финансовый год военные расходы США запланированы в астрономической сумме — 171,5 миллиарда долларов.

Далее. Невступление в силу договора облегчило одному из самых ярых поборников политики «с позиции силы» — лидеру республиканской партии Рональду Рейгану навязывание недавно состоявшемуся съезду этой партии программы, предусматривающей достижение «стратегического превосходства» над Советским Союзом. Рейган открыто поставил вопрос о том, чтобы отвергнуть Договор ОСВ-2 и приступить к переговорам об ограничении стратегических вооружений с СССР только в том случае, если подобное превосходство будет достигнуто.

Такая цель, впрочем, явно не реальна, это признают трезвомыслящие политики и средства массовой информации Соединенных Штатов. «Неужели те, кто составлял проект платформы республиканцев, — писала «Нью-Йорк таймс», — действительно полагают, что если Америка внезапно начнет расходовать миллиарды на крупные новые системы оружия, то русские будут пассивно взирать на это. Русские тоже умеют создавать крупные системы оружия».

Опасная перспектива оказаться перед лицом безудержной гонки вооружений в силу отсутствия на ее пути барьеров, которые были бы поставлены Договором ОСВ-2, тревожит многих людей не только в США, но и в странах Западной Европы, в развивающихся государствах Азии, Африки и Латинской Америки. Что касается западноевропейцев, то они все больше убеждаются в том, что залпы американских ястребов по Договору ОСВ-2 — это залпы и по странам Западной Европы. Последняя сессия совета НАТО, состоявшаяся в июне этого года в Анкаре, отчетливо показала намерения лидеров блока, воспользовавшись обстановкой милитаристского угара, заставить западноевропейские страны — участницы НАТО как можно быстрее приступить к размещению в Англии, ФРГ и некоторых других западноевропейских государств

вах новых американских ядерных ракет средней дальности действия. Затягивание дела с вступлением в силу Договора ОСВ-2 дает сторонникам курса на проведение нового тура гонки ядерных вооружений в Европе возможность оттягивать начало переговоров по этому оружию, к которым призвали Советский Союз и другие государства — участники Варшавского Договора.

Затягивание Соединенными Штатами ратификации Договора ОСВ-2 усиливает международную напряженность. А это, в свою очередь, облегчает милитаристским кругам США осуществление под предлогом необходимости «защиты национальных интересов» программы наращивания американского военного присутствия в различных регионах мира, в частности в Индийском океане. Недаром Пентагон с такой спешкой создает как минимум 110-тысячный «корпус быстрого реагирования» — с десантными судами, транспортными самолетами, способными перебрасывать войска на большие расстояния. Новое жандармское соединение США явно предназначается для усиления господства американских транснациональных монополий над сырьевыми ресурсами развивающихся государств.

Нельзя не отметить и еще один негативный фактор, прямо связанный с затягиванием ратификации Договора ОСВ-2. Речь идет о материальном положении трудящихся масс на Западе, жестоко страдающих от безработицы. По данным Международной федерации свободных профсоюзов, вступление в силу Договора ОСВ-2 способствовало бы высвобождению крупных средств для вложений в мирные отрасли экономики, а тем самым обеспечило бы создание в США 1 800 000 рабочих мест. В условиях, когда безработица в стране достигает 8 миллионов человек, потенциальная потеря огромного числа рабочих мест является немаловажным показателем того ущерба, который наносит экономике и трудящимся затягивание вопроса об ограничении и сокращении ядерных вооружений.

Министр обороны США Г. Браун в начале августа 1980 года в интервью журналу «Юнайтед Стейтс нью энд Уорлд рипорт», сделал примечательный вывод: «Я думаю, что... ОСВ-2 соответствует нашим интересам. Он должен быть ратифицирован так скоро, как только это возможно. Это — не подарок Советскому Союзу».

Можно, разумеется, задаться вопросом о том, как же увязываются слова министра обороны США с бесконечными требованиями его ведомством все новых и новых десятков миллиардов долларов на гонку вооружений, прежде всего ядерных? Но никак нельзя не согласиться с его утверждением о том, что Договор ОСВ-2 отвечает национальным интересам США. И интересам их союзников — несколько не в меньшей степени, чем интересам стран Варшавского Договора. В его скорейшей ратификации заинтересовано подавляющее большинство населения нашей планеты.

Александр ЕФРЕМОВ,
доктор исторических наук.

ЦЕПЛЯ СУСТРЭЧЫ

Дэлегацыя Скупшчыны Сацыялістычнай Рэспублікі Славеніі на чале са Старшыней Скупшчыны Міланам Кучанам знаёмілася з нашай рэспублікай. Адылася сяброўская гутарка са Старшыней Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Паляковым, у ходзе якой госці даведаліся аб поспехах працоўных Беларусі, дасягнутых у брацкай сям'і народаў СССР, аб асноўных напрамках дзейнасці Вярхоўнага Савета рэспублікі і мясцовых Саветаў народных дэпутатаў.

Члены дэлегацыі зрабілі паездку ў калгасы імя Кірава Слуцкага і «Чырвоная змена» Любанскага раёнаў, наведалі аўтамабільны завод у Жодзіна, дзе югаслаўскіх гасцей цёпла віталі генеральны дырэктар вытворчага аб'яднання «БелаўтаМАЗ», дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы І. Дзёмін, кіраўнікі, спецыялісты і рабочыя прадпрыемства.

Члены дэлегацыі наведалі ў Жодзіна помнік маці-патрыётцы, агледзелі

Курган Славы, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь».

Некалькі дзён дэлегацыя Скупшчыны Сацыялістычнай Рэспублікі Славеніі на чале з Міланам Кучанам прабыла ў Маскве. Вярнуўшыся ў Мінск, госці са Славеніі былі прыняты ў ЦК КП Беларусі. Іх цёпла вітаў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСР першы сакратар ЦК КПБ Ц. Кісялёў, які расказаў членам дэлегацыі аб асноўных напрамках дзейнасці рэспубліканскай партыйнай арганізацыі.

У ходзе гутаркі з абодвух бакоў падкрэслівалася выключна важнае значэнне далейшага ўмацавання дружбы і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж народамі СССР і СФРЮ. Значным укладам у гэта з'яўляецца развіццё пастаянных дружэ-жалобных сувязей паміж Беларускай ССР і СР Славеніі.

31 кастрычніка дэлегацыя СР Славеніі, якая знаходзілася з афіцыйным дружэ-жалобным візітам, адылася з Мінска на Радзіму.

ВИРУС РАКА НЕ ОПАСЕН ДЛЯ ОКРУЖАЮЩИХ?

НАСТУПЛЕНИЕ НА... БОЛЕЗНЬ ВЕКА

[Окончание. Начало в № 43].

Корреспондент Агентства печати Новости Михаил ШПАГИН беседует с президентом Академии медицинских наук СССР, генеральным директором Онкологического научного центра, Героем Социалистического Труда Николаем БЛОХИНЫМ.

— Много ли времени понадобилось человечеству, чтобы создать онкологию?

— Между появлением злокачественных опухолей и специальной области медицины, призванной излечивать их, пролегал тысячелетия. Признаки рака обнаружены у мумий из египетских пирамид, возраст которых достигает 60 веков. Люди болели раком всегда, а онкология возникла чуть более века тому назад. Против очень древней болезни борется очень молодая наука. Она настолько молода, что преподавание ее студентам-медикам ведется всего лишь 5—6 лет. Причем именно СССР стал пионером в этом важном начинании.

— Почти три десятилетия, со дня основания, вы возглавляете онкологический институт в Москве — ныне Всесоюзный центр. Можно сказать, на ваших глазах родилась, развивалась и набирала силу советская онкология. Чем знаменателен этот период?

— Скоро полвека, как я стал врачом. Сначала был общим, затем военным хирургом. Некоторое время специализировался по пластическим операциям. С 1952 года и по сей день занимаюсь онкологией и хорошо помню, что в то время у нас даже и речи не было о лечении рака лекарствами — их попросту не существовало. Впервые они появились именно в Онкологическом центре Академии медицинских наук СССР. В их создании довелось принимать участие и мне. Появление лекарственной терапии и является, на мой взгляд, наиболее знаменательным за всю историю деятельности нашего института и Онкологического центра АМН СССР. Это направление представляется самым перспективным — за ним будущее. Онкология вооружилась также методами лучевого и изотопного лечения. При всем том, однако, было бы несправедливо умолчать о поистине огромном прогрессе хирургии. Мы сейчас удаляем опухоли, к которым ранее боялись даже подступиться.

— Успехи в области лечения рака очевидны. А как далеко продвинулись онкологи в выявлении причин, его вызывающих?

— К сожалению, тут еще есть много неясного. Но, если выразиться кратко, я лично отношусь к числу тех специалистов, которые считают главной причиной возникновения рака — вирус. Однако мы не всегда еще умеем его выявить.

— Выходит, можно и заразиться...

— Это исключено. Для окружающих он не опасен.

— По некоторым прогнозам специалистов, рак должен быть побежден уже в наши дни.

— Разумно ли делать подобные прогнозы, как, впрочем,

и принимать их всерьез? Кроме того, разве «побежден» непременно означает, что заболевание исчезло? Огромный прогресс достигнут, скажем, в борьбе с туберкулезом, но это вовсе не говорит о том, что уже никто не может умереть от него. При определенных формах течения этого заболевания остановить его печальный исход пока невозможно. На каком же основании можно считать реальным, что в скором времени будут запросто излечивать любого больного раком? Столь же маловероятно открытие универсального противоракового препарата. Создание его так же, как и антибиотика, всеобъемлющего спектра противомикробного действия, вряд ли практически осуществимо. Решающее слово, по-видимому, за лекарствами направленного действия. Словом, успехи могут быть самыми значительными. Мы, безусловно, заставим грозный недуг еще больше отступить, но, по всей вероятности, и в XXI веке люди не перестанут болеть раком.

— Открытие радикальных противораковых средств неспециалистами. Можно ли принимать всерьез сообщения об этом?

— В той же степени, как и изобретение телевизора человеком, несведущим в физике. Хотя и отдельные интересные находки возможны. Скажем, противопухольные препараты растительного происхождения.

— Следует ли отвергать не признанное наукой средство и тогда, когда она сама не в состоянии принести исцеление?

— Я категорически возражаю против подобной позиции. Ведь наряду с безнадежно больными к знахарям кинутся и те, кого мы вполне можем вылечить уже сейчас. Доверившись же самодельным «кудесникам», они заведомо лишатся реального шанса на спасение. Не следует забывать также о том, что знахарские средства нередко содержат в себе ядовитые компоненты — аконит, мышьяк и другие. Кроме того, разве можно допустить, чтобы различного рода авантюристы обогащались на человеческом горе? А именно эта цель преследуется в большинстве случаев, когда не врач, не специалист берется «исцелять» от тяжелых и сложных заболеваний.

— Кстати, о вознаграждении за лечение. Коснемся этой стороны вопроса.

— «Врачи не обязаны лечить бесплатно, точно так же, как булочники не обязаны кормить голодных даром», прочел я в одной старой книге. В нашей стране, ко всеобщей радости, давно отвергли эту «мораль». Все хлопоты о здоровье граждан Советское государство взяло на себя. В СССР, приняв вознаграждение у находящихся на лечении в медицинском учреждении людей, медик поступает вопреки не только данной присяге, но и уголовному кодексу. Подобное действие в соответствии с советскими законами строго карается.

старонкі мінулага

Паштовая сувязь у Мінску, як і ва ўсёй Беларусі, атрымала развіццё значна пазней, чым у іншых гарадах і губернях Расійскай імперыі. Пасля ўз'яднання Беларусі з Расіяй указам ад 23 красавіка 1793 года было ўтворана Мінскае намесніцтва, у склад якога ўваходзілі Барысаў, Слуцк, Мазыр, Навагрудак, Пінск, Рэчыца. Толькі ў верасні 1795 года, пасля стварэння паштовай канторы і рамонту дарог, пачаліся рэгулярная паштовая сувязь з іншымі гарадамі Расійскай імперыі і перавозкі пасажыраў у паштовых экіпажах. Гэта дата лічыцца пачаткам уключэння Мінска ў агульнарасійскую паштовую сетку.

У XIX стагоддзі для развіцця паштовай сувязі ў Расіі, у тым ліку і ў Беларусі, было зроблена не вельмі многа. К 1913 году на вялікай тэрыторыі краіны налічвалася ўсяго 7 618 паштова-тэлеграфных устаноў. Больш 80 працэнтаў усіх прадпрыемстваў сувязі размяшчаліся ў гарадах на тэрыторыі еўрапейскай часткі Расіі. Цар-

спрыяльнага моманту». Ваенныя дзеянні на Заходнім фронце наблізілі гэты «момант». У горадзе пасяліліся бежанцы, размясціліся воінскія часці і каманды, палявыя лазарэты і шпіталі. Узрос паток пісем і іншай карэспандэнцыі. Усё гэта прымусіла Галоўнае ўпраўленне пошт згадзіцца на адкрыццё яшчэ аднаго паштовага аддзялення ў горадзе. Яно пачало працаваць 22 жніўня 1916 года ў доме № 36 на рагу Аляксандраўскай і Старажоўскай вуліц. Такім чынам, у 1917 годзе ў Мінску былі ўсяго 3 гарадскія паштовыя аддзялення.

Падобная сітуацыя склалася і ў Пінску. К 1901 году тут было толькі адно паштовае аддзяленне, якое знаходзілася далёка ад вакзала. Адаленасць яго ад густанааселенага раёна станцыі стварала вялікія нязручнасці для жыхароў. Таму ў лютым 1901 года было пададзена прашэнне аб адкрыцці 2-га паштовага аддзялення на вакзале станцыі Пінск палескіх чыгунак. Прашэнне праляжало ў Галоўным упраў-

АДКЛАСЦІ ДА БОЛЬШ СПРЫЯЛЬНАГА МОМАНТУ...

185 ГОД НАЗАД МІНСК БЫЎ УКЛЮЧАНЫ
У АГУЛЬНАРАСІЙСКУЮ СЕТКУ ПАШТОВАЙ СУВЯЗІ

скі ўрад лічыў, што ўсе віды сувязі, у тым ліку і паштовая, павінны абслугоўваць патрэбы прывілеяванай часткі грамадства, быць адным са сродкаў паліцэйска-жандармскага нагляду. Не выпадкова Галоўнае ўпраўленне пошт і тэлеграфа знаходзілася ў веданні міністэрства ўнутраных спраў.

Зусім не клапоцічыся аб развіцці сельскай паштовай сеткі, царскі ўрад не звяртаў увагі і на абслугоўванне поштай насельніцтва маленькіх гарадкоў, пасёлкаў, мястэчак. Адпраўлены, адрасаваныя ў сельскую мясцовасць, дастаўляліся ў воласці, а да адрасатаў траплялі з аказіяй нярэдка праз некалькі тыдняў, а то і месяцаў пасля таго, як былі пасланы. Пошта перавозілася на конях, адзін-два разы ў тыдзень. А ў некаторых ускраінных раёнах Расіі (Паўночны Каўказ) карэспандэнцыю дастаўлялі адзін раз у год. К 1913 году ў Беларусі было ўсяго 380 прадпрыемстваў сувязі. Новыя аддзяленні адкрываліся з вялікай цяжкасцю, іншы раз справа аб адкрыцці новага паштовага аддзялення цягнулася 5—10 гадоў.

У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР у Мінску захоўваюцца цікавыя дакументы аб рабоце пошты ў розных раёнах Беларусі ў пачатку стагоддзя. Вось некаторыя даныя, якія расказваюць аб Мінскай пошце. К 1886 году губернскае Мінск налічваў 66 685 жыхароў і меў усяго адно аддзяленне сувязі — паштовую кантору ў цэнтральнай частцы горада. У 1898 годзе жыхары накіравалі начальніку паштовай акругі прашэнне аб адкрыцці на Тройцкай гары паштовага аддзялення. У той час у гэтым раёне пражывала 23 507 жыхароў. У дакуменце ўказвалася, што «...у сувязі з раздробленасцю населеных месц адкрыццё паштовага аддзялення ў гэтым раёне больш чым неабходна, таму што восенню і вясной з-за адсутнасці брукаваных дарог, а ў некаторых месцах і тратуараў, жыхары пазбаўлены магчымасці атрымання і здачы карэспандэнцыі». Прайшло амаль два гады, перш чым просьба мінчан была задаволеная. У пачатку XX стагоддзя ў Мінску працавала губернская паштовае кантора і адно паштовае аддзяленне. Вядома ж, гэтага было недастаткова. Таму ў снежні 1912 года ў Мінскую гарадскую думу было накіравана чарговае прашэнне аб адкрыцці 2-га паштовага аддзялення. І зноў мясцовым уладам і Галоўнаму паштоваму ўпраўленню ў Пецярбургу спатрэбілася амаль два гады, каб задаволіць просьбу мінчан.

У дакументах таго часу паведамляецца, што «1 красавіка 1914 года было адкрыта 2-е паштовае аддзяленне ў горадзе Мінску па Захар'еўскай вуліцы». Раён Залатой Горкі Мінска знаходзіўся за «4 вярсты ад галоўнай паштовай канторы». Таму ў прашэнні ад 20 мая 1914 года на імя начальніка Мінскай паштова-тэлеграфнай акругі гаварылася, што «адкрыццё 3-га гарадскога паштовага аддзялення на Залатой Горцы не толькі з'яўляецца крайне пажаданым, але і крайне неабходным з-за росту горада ў гэтай мясцовасці і пракывання тут 15 тысяч жыхароў». Прашэнне было накіравана ў Пецярбург, дзе яно праляжало да 1916 года. У студзені 1916 года на дакуменце з'явілася рэзалюцыя: «Адкрыццё 3-га паштовага аддзялення ў горадзе Мінску на Залатой Горцы адкласці да больш

ленні пошт і тэлеграфаў чатыры з палавінай гады. Толькі ў жніўні 1905 года быў атрыманы адказ, у якім гаварылася, што «хадзіліца аб адкрыцці паштовага аддзялення на ст. Пінск палескіх чыгунак з-за недахопу сродкаў не можа быць задаволеная». У верасні 1914 года жыхары прывакзальнага раёна зноў паслалі прашэнне. І зноў толькі ваенныя дзеянні паскорылі адкрыццё паштовага аддзялення. На працягу ўсяго гэтага часу карэспандэнцыю ў Пінску ад паштовай канторы да вакзала і назад дастаўляў адзін возчык. Ён жа і вымаў пісьмы з паштовых скрынак, якіх у горадзе было ўсяго некалькі.

У вёсках і на ўскраінах краіны пошты па сутнасці не было. Звыш 60 працэнтаў сельскіх населеных пунктаў зусім не ахоплівалася паштовай сувяззю. Існавала так званая сельская пошта пры валасных праўленнях. Афіцыйна гэтая сувязь называлася «паштовыя аперацыі пры валасных праўленнях». Каб не адкрываць паштовыя аддзяленні ў вёсках, на што ў дзяржавы не хапала грошай, валасным праўленням было дадзена права рабіць прыём і выдачу карэспандэнцыі. Абавязкі «паштара» ўскладзіліся на пісара праўлення. Пры такой сістэме на ўсю воласць мелася толькі адна паштовая скрынка. Развіццё сеткі валасных пошт не прынесла палёгкі ў рабоце паштовай службы царскай Расіі. Такая сувязь не задавальняла насельніцтва. Таму паўсюдна ў пачатку стагоддзя падаваліся прашэнні аб адкрыцці паштовых аддзяленняў у вялікіх вёсках і мястэчках. Аднак бюракратычны апарат самадзяржаўна вельмі марудна рэагаваў на падобныя просьбы.

У студзені 1909 года мяшчанская ўправа Кажан-Гарадка (Пінскі павет) падала прашэнне начальніку Мінскай паштовай акругі аб адкрыцці ў мястэчку паштовага аддзялення замест пошты пры валасным праўленні. Паводле дзеючых у той час правілаў, жыхары Кажан-Гарадка абавязаліся ўнесці аднаразова пры адкрыцці аддзялення 195 рублёў на набывццё неабходнага абсталявання і на працягу трох гадоў уносіць грошы на канцыйярскія расходы. Насельніцтва мястэчка павінна было бясплатна прадаставіць дом з 5 пакояў з ацяпленнем і асвятленнем для паштовага аддзялення на тры гады, абшчына — бясплатна перавозіць пошту. Жыхары Кажан-Гарадка былі згодны выканаць гэтыя цяжкія ўмовы. Але ўпраўленне не спяшалася адкрываць аддзяленне сувязі ў мястэчку.

У 1913 годзе жыхары Кажан-Гарадка зноў напісалі прашэнне праз начальніка Лунінецкай паштова-тэлеграфнай канторы ў Мінскую паштовую акругу. І на гэты раз просьба засталася без адказу. Толькі ў верасні 1916 года, праз 7 гадоў пасля падачы просьбы, «у сувязі з ваеннымі дзеяннямі» было адкрыта «паштовае аддзяленне агульнага тыпу ў мястэчку Кажан-Гарадок». Сем гадоў — гэта яшчэ кароткі тэрмін, а жыхары мястэчка Пціч палескіх чыгунак чакалі адкрыцця паштовага аддзялення амаль 15 гадоў.

Такое было становішча з паштовай сувязю на тэрыторыі Беларусі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі...

Леў КОЛАСАУ.

— *Фёдар Міхайлавіч, падыходзіць да канца 1980 год, дзесятая пяцігодка, і па традыцыі мы пачынаем лічыць зробленае. Калі ласка, раскажыце пра плён працы вашых вучняў — былых студэнтаў і аспірантаў. Хацелася б напачатку пачуць: як даўно вы ўзначальваеце кафедру і маеце клопаты з падрыхтоўкай беларусаведцаў.*

— У тысяча дзевяцьсот васьмідзесятым закончыўся мой дваццаць чацвёрты і пачаўся дваццаць пяты год на пасадзе загадчыка кафедры беларускага мовазнаўства ў Мінскім дзяржаўным педагогічным інстытуце. Што сказаць на вашае пытанне, што паказаць з вынікаў працы?

За 1980 год выйшла падборка — якраз дзесяць — кніжак, створаных вучнямі, былымі студэнтамі і аспірантамі, а сёння навукоўцамі, якія або сталі членамі сваёй кафедры, дзе атрымлівалі падрыхтоўку, або працуюць у іншых установах. Гэта — «Перыфраза» кандыдата філалагічных навук Г. Малажай; «Практыкум па беларускай мове» калектыву аўтараў; зборнік «Беларуская фразеалогія, лексікалогія», у які ўвайшлі артыкулы кандыдатаў філалагічных навук Т. Трыпуцінай, В. Шура і іншых (а таксама сённяшніх аспірантаў М. Аляхновіча, В. Несцяровіча, Т. Тамашэвіча і іншых); «Марфалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы» калектыву аўтараў, у якім і кандыдаты філалагічных навук Я. Адамовіч, Н. Гаўрош, М. Гуліцкі, К. Панюціч; «Стылістыка беларускай мовы» кандыдата філалагічных навук А. Каўруса; «Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў» кандыдата філалагічных навук І. Лепешава.

Асобна назаву кніжку «Развіццё мовы вучняў пачатковых класаў» кандыдата філалагічных і доктара педагогічных навук Л. Падгайскага, а таксама перавыданне яго стабільных падручнікаў па беларускай мове (для першага, другога і трэцяга класаў агульнаадукацыйных школ). Успомненія і няўспомненія тут выхаванцы надрукавалі ў 1980 годзе таксама артыкулы ў нашых перыядычных выданнях.

Не ўсё з надрукаванага стварылася пры аднолькавай маёй увазе. Адны (кнігі, зборнік) пісаліся пры непасрэдным удзеле: планаваліся, складаліся праспекты, рукапісы падаваліся ў выдавецтва пад маёй рэдакцыяй («Перыфраза», «Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў», «Практыкум па беларускай мове» і іншыя), другія — працяг працы, распачатай аўтарамі ў аспірантуры, трэція (школьныя падручнікі Л. Падгайскага) — самастойныя пошукі і здабыткі.

Планы рэалізаваліся, ёсць пэўны плён.

Сёе-тое ўбачыла свет і незапланаванае: напісаны і надрукаваны такія паклікала радасць пазнання чагосьці аўтарамі, пажаданне раскажаць пра ўбачанае студэнту, настаўніку, навукоўцу, проста чытачу.

Можна дадаць: у 1980 годзе мінскія выдавецтвы прынялі і падрыхтавалі да друку некалькі новых прац, сярод іх «Сучасная беларуская мова. Практычныя заняткі», «Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту», «Праграма курса ўводзіны ў мовазнаўства» і іншыя. Пра іх, відаць, лепей будзе гаварыць... у канцы 1981 года.

— *У вас усе такія працавітвыя... Вы, мусіць, ведаеце нейкі сакрэт, умеце вы браць людзей, заахваціць. Як трапляюць да вас на кафедру аспіранты?*

— Ёсць тры шляхі. Адных кандыдатаў аблюбаваў разам з калегамі, рыхтаваў у аспірантуру, калі тыя былі яшчэ студэнтамі, калі працавалі на асветніцкай

ніве. Гэтак было, напрыклад, з Л. Падгайскім, з К. Панюціч, з А. Каўрусам, іншымі. Яны старанна вучыліся, на кафедры ў іх нараджаліся і ўмацоўваліся надзеі на творчыя магчымасці, на даследчыцкія і педагогічныя поспехі. Л. Падгайскі, напрыклад, вылучаўся непахіснаю вернасцю абавязку, выключнай памяццю і нястомнасцю ў працы, настойлівасцю і студэнцкімі поспехамі, поспехамі на пасадзе дырэктара сярэдняй школы. В. Бекіш добра вучыўся. І не толькі гэта. Ён родам адтуль, адкуль Сымон Рак-Міхайлоўскі; ад Бекішавых Клімантаў сем кіламетраў да Родашавіч, дзе і жыў, і працаваў, і сустракаўся з падпольшчыкамі грамадскі дзеяч, акадэмік Браніслаў Тарашкевіч; у тых самых суседніх з Клімантамі Родашавічых

ка. Ласка, і ўцеха, і радасць. Дай, доля, табе, маладзенькая мама, менш трывог, дзянькоў без слязы.

Мне ўспомніўся паляк Міхал Федароўскі. Вялікі ён і дарагі Беларусі, беларусам. Вялікі ён і дарагі Польшчы, палякам. У свае немаладыя гады, ходзячы і ездзячы па Беларусі, Федароўскі любіваўся беларускімі набыткамі, знаходкамі ў словах, фраземах, прыказках, вітаннях, зычэннях, жартах, песнях, казках... Здзіўляўся Федароўскі і з такога мілага яму: беларусы нарадзілі далікатныя і мілагучныя Міхась, Антось, Адась, Юрась, Алесь, Пятрусь, Карусь... У маладой мамы, якой няма калі сумаваць, але, піша мне, сумуе крышку («год, калі не болей, не буду вучыць у школе»), ажно тройца: Юрась, Алесь, Антось.

хто, калі і дзе знаходзіў, назапісваў.

...Алік Свірскі — вучань яшчэ з давайна, з даваеннай сямігодкі, асірацелы ў вайну і самы маладзенькі ў партызанскім атрадзе. Палкоўнікам звольніўся ён у запас з арміі, атрымаў пенсію і прыехаў на гэтым тыдні «дадому-дахаць» на Беларусь». Знайшлася добрая і цікавая служба. Сядзелі. Расказаў шмат. У мяне за сталом, «не ў тэлефон»...

...Падпісаў і падараваў мне свой першы зборнік вершаў дацэнт Мікола Мішчанчук, нядаўні студэнт. Што? Навуковец — і паэзія? А чаму ж! У добры час, хлопча!

...Прышоў ліст. Просты і непаўторны, цёплы і, як мне, жыццядайны. Антон Янкоўскі, дзядуля, селянін з-пад самай Вільні, напісаў мне ажно шэсць старонак. Там і радкі, у якіх згадвае пра Грамаду і грамадаўцаў, пра страты ў вялікай падпольнай барацьбе дарагіх людзей. «А ўчора, сядзелі на маёй ліўца — піша на падвіленскім дыялекце, — раскававалі самі сабе гэтакія самая... І наплакаліся, наплакаліся». Якая ж фраза! Дзіва і боль, боль і дзіва. Роднае ты маё слова! Уззяў Янкоўскі цябе адно, толькі адно, але паўторанае слоўца, а перад ім — часціцу і... Чытач, чалавек з добраю душою і неабавязкова з вучонасцю і навукаю, знойдзе ў гэтым сказе не проста наплакаліся. Большае, нямеранае і нямернае: з інтанацыяй. Ды такая інтанацыя, што словамі не вельмі перакажаш. Дзядулю восемдзесят, а ў яго двары, на сядзібе (бачыў на свае вочы, бачыцца сёння) — як на сталі. Ды толькі двор, сядзіба? У дзядулевых шафах і скрынках сотні і сотні старонак, на якіх запісаў селянін Янкоўскі пра антыпанскую падпольную барацьбу, запісаў беларускія песні роднай і не адной суседняй вёскі прыпеўкі, успаміны, назвы палёў, лясоў, далін, узгоркаў; запісаў пра перамены і змены ў жыцці. Запісаў і пра халеру, што сто пяцьдзесят гадоў назад там касіла людзей (во яны адкуль у беларускай мове тыя кленічы: «Каб іх халера, тых валацуг!» «Каб на іх, фашыстаў, халера найшла!»). Нашым часам халеры не было ні пад Полацкам, ні пад Мінскам, ні пад Вільняю, ні пад Лідаю, а некалі ж налятала, накідвалася, касіла. Напісаў і пра халеру: «яшчэ ня зльечанаю ў дзядулевых шафах і гарэлку»...

На самым пачатку адказу на пытанне мне пашанцавала. І — выпісаў радкі з дзённіка. А выпісаў — жажнуўся, спынілася вока, застыла рука. Быў жа і іншы мой тыдзень, было на тыдні зусім-зусім другое, не такое, як у толькі што выпісаных радках.

...Тыдзень пачаўся з напамінку мне: трэба ў бальніцу. І гора. Цяжкае, якога не адгоніш, якога не паправіш. Не стала Лявона Падгайскага. Ніхто не вінаваты, толькі выпадак, трагічная смерць на вядзе. Быў адзін адным на возеры. Няма Лявона, закаханага, любімага, апантанага: кожны дзень, кожную хвіліну і ўсё жыццё — роднаму, Беларусі.

У нечаканых і бязлітасных выпадках пры цяжкай страце, кажуць: «Што ж... Чаго не бывае ў жыцці? Здраеца, нічога не зробіш...»

Так, нічога не зробіш. Толькі душа, сумленне гэтага «што ж...» ніколі не прымалі, не прымуць.

Ёсць перамагальнае, наймагутнейшае чалавечнае, грамадзянскае: трэба ж. Трэба жыць. Трэба працаваць. Дзеля сённяшняга, дзеля заўтрашняга. Дзеля Радзімы. З гэтым жыві, працаваў Лявон. І пакінуў след, не насядзіў.

ПРАЗ МОВУ СПАЗНАЁМ ЖЫЦЦЁ

«РОДНАЕ ТЫ МАЁ СЛОВА...»

НА ПЫТАННІ КАРЭСПАНДЭНТА «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»
АДКАЗВАЕ ПРАФЕСАР ФЁДАР ЯНКОЎСКІ

вучыўся юны Максім Танк, меней за дваццаць кіламетраў ад Клімантаў да святой беларусам і ўсім добрым людзям на свеце Купалавай Вязінкі.

Другія (напрыклад, Н. Гаўрош, К. Скурат) рыхтаваліся і падаваліся ў аспірантуру самастойна; набор у аспірантуру абавязкова ж аб'яўляецца ў газетах, у радыёперадачах.

Трэціх параілі нам прыняць і выдалі ім, гэтым трэцім, камандзіроўкі вышэйшых навуковых устаноў Беларусі; гэтак трапілі да нас у аспірантуру, напрыклад, асістэнты з Мазырскага педагогічнага інстытута Л. Жураўская і В. Шур, на кафедры яны напісалі свае першыя лінгвістычныя даследаванні, сталі кандыдатамі філалагічных навук. Аспіранты гэтыя (і кафедра, і навуковы кіраўнік аспірантаў) справіліся з задачай, з прыгожым клопатам. Л. Жураўская і В. Шур вярнуліся дадому, як кажуць, не з такам.

— *Калі я чытаю вашы публікацыі — літаратурныя або па лекцыі, фразеалагіі, мяне заўсёды ўраджае, як шмат часу вы праводзіце з людзьмі, на людзях. Ці не прыгадалі б вы пра свае сустрэчы, непасрэдныя або ў перапісцы, за нейкі час — месяц, тыдзень, дзень?*

— Ёсць радкі дзённікавых запісаў. Вазьму свой адзін тыдзень. Якраз месяц лістапад, то няхай і будзе тыдзень мінулага лістапада, адзін за адным — ад панядзелка да панядзелка — дзьянкі таго тыдня. Зразумела, не ўсё з пачутага, пабачанага трапіла ў запіскі.

...Былая студэнтка А. Б., настаўніца роднай мовы ў школе, напісала, што «ў яе ўжо і трэці сыноч», «дала яму наймя (слова гэта кажуць на частцы Палесся) Антось, а заву Антосік». Два «большанькія дужыя, рухавыя няўрымсты такія», «адзін — Юрась, другі — Алесь».

Колькі ж, дарагуся, у цябе яго, матчынага, клопату! Колькі ж у цябе іх, матчыных, клопатаў, трывог! А мо не раз і слёз. Несканчоная і нямерная праца. Толькі ж праца — шчаслівая. І лас-

...Сустрэліся ў Мінску і дома ў мяне з былым партызанам Нуры Галімавым. У вайну ён хлебпёк і смелы стралок. Стары ўжо чалавек. Завітаў з далёкай Татарыі пабачыць Беларусь. Паўтараў, што ён немалады і што я... не павінен спазніцца. Прасіў Нуры, каб убачыліся мы ў яго дома, каб яго, белага-белага дзядулю, пабачыў я ў сям'і — з сынамі і дочкамі, з нявесткамі і зяцямі, з унукамі і сваякамі. Казаў: «Беларус карміць мяне — карміць, рана лечыць — лечыць, беларус мне любіць — любіць, земля твая хадзіць — хадзіць. Ты партызан — я партызан. Прыедзеш — будзеш болшы за той мула. Грамата ў мяне мала-мала, а душа не такі, як грамата мой. Заві ўвесь атрад — усе будуць госьць».

...Лявон Падгайскі быў мой студэнт і аспірант, кандыдат філалагічных навук, на гэтым тыдні стаў доктарам педагогічных навук. Ведаю яго, як сябе. Сірата з маленства, басаногі ў вайну і пасля вайны. Падрас — вучыўся, вывучыўся. І нястомны ён у працы. Высокі і стройны, асілак у плячах, у руках, у хадзе. Бацька сям'і. Былы мой вучань — калега, папленнік, супольнік. Радуюся, вельмі дорага: вучоны Лявон Падгайскі не цешыцца тым, што ўжо зрабіў, не цешыцца тым, што напісаў і надрукаваў (у мяне на паліцы яго дзевяць кніжак!). Лявон жыве тым, што робіць, жыве тым, што зробіць, што мяркуе зрабіць. А працоўнае, творчае поле яго дарагое. Яно, поле, — яго і маё, яго і наша: беларусістыка, вывучэнне мовы ў школе, інстытуце.

...З Ушацкага раёна (з-пад самых, як даўно і сёння кажуць там, Вўшач) прышоў невялікі пакет, у ім — нізка народных фразем, сярод іх такія, што ніколі і нідзе не друкаваліся. Прислала яшчэ толькі ўчарашняя студэнтка. І аддае мне (яна не ведае, што не кваліфікацыя на тое гатовае, што нехта знайшоў і запісаў). Прислала прыгожы клопат — трэба адказаць добрым клопатам, надрукаваць старонкі, пазначыць пад імі,

Сучасны Тураў — сціплы пасёлак на Гомельшчыне. У ім пераважаюць аднапавярховыя драўляныя дамы, па-вясковаму ціхія вуліцы з мурогам па абочыне. Адзіны помнік даўніны — закінутае гарадзішча. Але імя гэтага пасялення на берэзе Прыпяці — цэнтра колішняга княства — ідзе праз усю тысячагадовую гісторыю Беларусі, яно быццам сімвалізуе вечнасць і неадольнасць сумленнага, працоўнага жыцця. НА ЗДЫМКУ: маладыя туроўцы (так тут гавораць) — удзельнікі народнага танцавальнага ансамбля «Прыпяць»; супрацоўнікі мясцовага краязнаўчага музея рыхтуюць новую экспазіцыю.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ВЫСТАўКА БЕЛАРУСКАГА МАСТАКА ў МАСКВЕ

ХТО ПРАПАНАУЕ ВЫШЫНЮ ПАЛЁТУ?

ТЭЛЕФОННЫ званок зьянацку ўварваўся ў размераны будзённы рытм і прымусіў змяніць планы на бліжэйшыя дні.

— Вы прасілі наведаньце, калі адкрываецца выстаўка...

Так, год назад, даючы інтэрв'ю для «Голасу Радзімы», мастак Гаўрыла Вашчанка сказаў, што мае намер наладзіць сваю персанальную выстаўку ў Маскве. Пагадзіўшыся, што паказаць яму ёсць што, я ўсё ж не стала запісваць гэты яго словы: хто ведае, колькі часу зоймуць арганізацыйныя клопаты. Але жаданне ўбачыць будучую экспазіцыю было моцным. Таму цяпер, паклаўшы тэлефонную трубку, ледзь не адразу пачынаю збірацца ў дарогу.

Два гады назад Гаўрыла Харытонавіч адзначыў сваё пяцідзясяцігоддзе, меў персанальную выстаўку ў Мінску. Сёлета стаў прафесарам — ён загадвае кафедрай у Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце. У канцы верасня на Паркавай магістралі Мінска адкрыўся новы кінатэатр, мастацкае афармленне якога зроблена Вашчанкамі — бацькам і сынам. У асобе Гаўрылы Харытонавіча спалучыліся жывапісец, графік, манументаліст. І ўсё цікавае, творча актыўнае. Постаць проста рэнесансна!

ПЕРШЫМ знаёмым чалавекам, якога я сустрэла ў выставачай зале на Крымскай узьбярэжнай, быў, вядома ж, Гаўрыла Харытонавіч. Шчырае, прыязная ўмешка, уважлівы позірк... Да адкрыцця практычна ўсё было гатова, але мастак яшчэ раз правярэў правільнасць подпісаў, глядзеў, ці няма драпін на вамахах... З амаль сотні работ, узятых ім для маскоўскага паказу, ён пакінуў у экспазіцыі толькі семдзесят, каб не перагружаць гледача, больш выразна паказаць асноўныя напрамкі і тэндэнцыі свайго творчасці.

Выстаўка ўражае цэльнасцю. Тут ёсць жывапісе і акварэль, вялікія сюжэтыя палотны і маленькія нацюрморты, партрэты і пейзажы, але гэтая разнастайнасць ярка выяўляе асобу аўтара — чалавека з шырокім кругаглядам, удумлівага, інтэлігентнага, бясконца адданнага роднай зямлі. Яго любімая колеравая гама — бурштын усіх адценняў. Празрысты жоўты — колер палескіх пяскоў, золата збажыны, амаль вішнёвая кара выносных соснаў... Мастак славіць гармонію жывапісца, разважае пра лёс сваіх землякоў і адкрыта гаварыць пра іх.

ЭКСПАЗІЦЫЮ адкрываюць тры работы, вылучаныя сёлета на атрыманне Дзяржаўнай прэміі СССР: «Прастора», «Балада аб мужнасці», «Жнівень». Якая ёмістасць думак і пачуццяў! Спакоём мірнага стваральнай працы прасякнута «Прастора». І такое прыволье адкрываецца перад гледачом, што хочацца ўздыхнуць на поўныя грудзі... і паляцець. Над гэтай рэчкай, чыгункай, шашой, хвалістым полем збажыны, абмінуць высокія сосны на абрыве і рушыць далей, туды, дзе на гарызонце вырастае шматнаварховы белы горад. Вышыня палёту, прапанаваная аўтарам, дае магчымасць разглядаць і сцяжынку праз пры-

рэчныя хмызнякі, і цётку, якая ідзе па сцяжынкы. Крайвідам любуешся, быццам пазнаеш нейкія знаёмыя мясціны. А мастак нават фарбы не капіраваў з натуры...

«Балада аб мужнасці» — вяртанне ў мінулае, асэнсаванне сучасным дарослым чалавекам свайго партызанскага дзяцінства. Жанчыны з малымі дзецьмі і клункамі, пастушок — падлетак з каровай, партызаны на конях — усе знайшлі паратунак і прыкрыццё ў лесе. Старыя сосны са слядамі падсечкі надзейна прыкрылі людзей і іх скарб сваімі шатамі, і калі позірк імкліва надмаецца па высокаму ствалу дрэва туды, дзе пачынаюцца галіны, у гледача ратам мяняецца маштаб успрыняцця паказанага. Ён глядзіць быццам зверху, і трывога абуджаецца ў душы: над планетай хмары навеслі.

Стрымана, з годнасцю глядзіць у вочы наведвальнікам выстаўкі немаладая калгасніца. Жнівень удаўся шчодрый на яблык, унь якія яны чырванакія! І гарыць румянца на жаночых шчоках — жнівень усяго толькі канец лета...

У ГЭТЫХ і наступных работах няма рэкламнай гладкасці і прыгажосці. Адчуваецца рэальнае жыццё, узятае майстрам ад бытавога факта да мастацкай з'явы. Трагізм і жыццёвая мудрасць, ураўнаважанасць — у «Пахаванні на Палесці», трывога, нават страх ад сустрэчы з невядомым — у «Зацьменні», мяккая ўмешка аўтара, замілаванасць вясковымі жанчынамі, адна з якіх доіць казу, а другая, мусіць, пляткарыць — у «Правішчы».

Гаўрыла Вашчанка мае свае любімыя матывы, «аб'екты» паказу. У яго работах часта сустракаеш буслоў, дубы, вясковых жанчын. Але яны не паўтараюцца. Кожны раз ёсць нейкі новы паварот тэмы, наглыбленасць думкі, пошук формы. Паўражэная жанчына з Падмаскоўя, з якою я сутыкнулася ля аднаго з палотнаў і загаварыла, была вельмі ўцешана чыстымі фарбамі беларускага жывапісца — яго яснай і выразнай «мовай». Ён прыўзнямае людзей, якіх паказвае, сказала гэтая аматарка мастацтва, тым самым прымушаючы наведвальнікаў выстаўкі станавіцца больш высокімі і чыстымі душою.

На вернісаж у Маскве прыехалі з Мінска мастакі, мастацтвазнаўцы. Не толькі, каб падтрымаць калегу сваёй прысутнасцю. Цікава паназіраць, як успрыме маскоўская публіка творчасць мастака з ярка выяўленай нацыянальнай асновай. Ці зразумеюць яго клопаты, радасці і трывогі? Мне прыемна адзначыць, што і ў дзень адкрыцця, і напярэдадні — на прэсканферэнцыі ацэнкі дзейнасці Гаўрылы Харытонавіча былі самыя высокія. Маскоўскія мастацтвазнаўцы лічаць яго адным з вядучых мастакоў краіны, яркім прадстаўніком беларускай школы жывапісу. Юрый Каралёў, народны мастак Расіі, выступаючы на адкрыцці, адзначыў выразнасць пазіцыі Гаўрылы Вашчанкі, яго глыбокае разуменне сучасных тэндэнцый савецкага і сусветнага мастацтва, улюбённасць у родную зямлю і сваю работу.

МАСТАКІ Масквы і Рыгі (латышская выстаўка адкрывалася ў адзін дзень з беларускай) з цікавасцю знаёмліліся з эк-

спазіцыяй Г. Вашчанкі. І было адразу бачна, што імя ім знаёма, многія работы — таксама. Яны гаварылі з аўтарам, як з даўнім сябрам, дзяліліся навінамі і планами.

Днём раней у гэтым жа будынку адкрылася выстаўка мастакоў Закарпацця. (Не ўтрымаюся ўсё ж, зазначу, што ўмовы для паказу створаны выключна: прасторныя залы, цудоўнае асвятленне). І вось, пераходзячы з паверхі на паверх, з залы ў залу, я, не пакідаючы Масквы, рабіла падарожжа па трох саюзных рэспубліках. Першы раз я паглядзела ўсё тры выстаўкі з прастай чалавечай цікаўнасці. І была ашаломлена выразнай самабытнасцю, адметнасцю работ мастакоў Украіны, Латвіі, Беларусі. У межах адной рэспублікі, зразумела, таксама ёсць шырокая градацыя манер, пачыракаў, стыляў. Гэта звязана з індывідуальнасцю творцаў. Але параўноўваючы экспазіцыю адной рэспублікі з другой, адразу больш выразна бачыш нацыянальныя рысы, характар, пэўныя традыцыі.

І для гэтага неабавязкова браць экзатычны сюжэт — лоўлю рыбы на Балтыцы ці перагон авечак на карпацкіх паланінах. Малючы сусветна вядомае, маці з дзіцем, напрыклад, жывапісец выказвае і свой час, і сваю нацыянальную прыналежнасць, і ўласны светапогляд. Адзіная абавязковая ўмова — пісьма шчыра, праўдзіва, удумліва. Тады будзе бачна і асоба творцы, і асяроддзе.

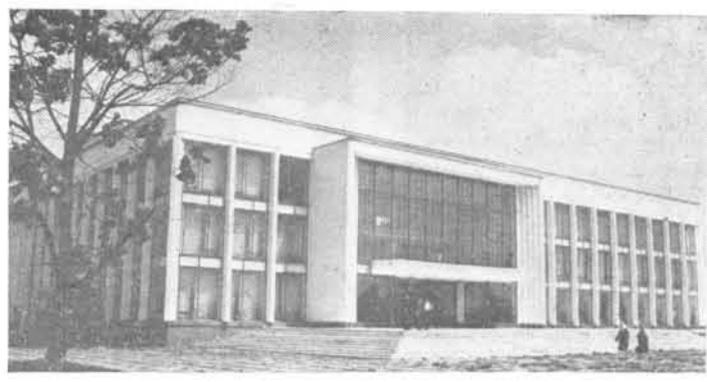
У ГЭТЫМ нечаканым саборніцтве ці саперніцтве трох рэспублік Гаўрыла Вашчанка трымаўся моцна. І для мяне яшчэ паўней адкрылася яго замілаванасць лірычным бокам жывапісца, аптымізмам стваральнай працы.

Маім субяседнікам у выставачных залах на Крымскай узьбярэжнай неаднойчы быў жывапісец Леанід Штанітэў, першы сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР. Запомнілася сказанае ім пра Гаўрылу Харытонавіча:

— Яму ўласціва несупакоенасць, і дасягнутае — не мяжа. Персанальная выстаўка ў Маскве дасць яму яшчэ больш разгон, дапаможа адкрыць у сабе новыя творчыя магчымасці. Яго пастаянны пошук формы для найбольш поўнага ўвасаблення тэмы ўраджаюць нават калег-жывапісцаў. Вашчанка стварае свае работы ў разліку на масавага гледача, які цікава выяляе колькасці людзей. Але пры гэтым ён рашае мноства праблем, важных для спецыялістаў. Форма, каларыт, гармонія... Мастак павінен ісці тут у нагу з сучаснаю ці крыху абганяць яе, бо ён увасабляе на сваіх палотнах Эпоху — прыгажосць, як яе сёння разумеюць людзі, сутнасць жывапісца.

Светла і ўзнёсла паказвае Беларусь, роднае Палессе Гаўрыла Вашчанка. І калі я ўбачыла вялізныя букеты гладыёусаў, руж, гваздзікоў, што падарылі яму на адкрыцці — у Мацільды Адамаўны, жонкі мастака, не хапала рук, каб трымаць іх усе адразу. — Гэта выклікала асацыяцыю з цяжкім, умалотным снапом на свяце ўраджаю.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

Палац культуры ў калгасе «Рассвет» імя К. Арлоўскага, што на Магілёўшчыне. Фота С. КРЫЦКАГА.

ТВОРЧАСЦЬ ДЗЯЦЕЙ БЕЛАРУСІ

Савецкая выстаўка дзіцячай выяўленчай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці адкрылася ў кастрычніку ў сталіцы Конга. На ёй прадстаўлена каля 70 работ беларускіх дзяцей ва ўзросце ад 6 да 10 гадоў. Свае лепшыя работы ў Бразавіль прыслалі юныя мастакі са школ і Палацаў піянераў, умельцы з гурткаў юннатаў і юных тэхнікаў Мінска і іншых гарадоў і вёсак Беларусі. Сярод экспанатаў акварэльныя малюнкі і мастацкая вышыўка, футравыя, драўляныя і гліняныя цацкі, чаканка па металу, вырабы з саломкі і лыну.

На адкрыцці выстаўкі прыйшлі юныя піянеры Конга. З вялікай цікавасцю разглядалі яны зямлія пейзажы і першамайскую дэманстрацыю, цыркавое прадстаўленне і легендарны крэйсер «Аўрора». Найбольшае ажыўленне панавала каля стэндаў з малюнкамі, прысвечанымі асваенню космасу і марскіх глыбін, каля сімпатычнага алімпійскага медзвездзянці Мішы, якога памайстэрску зрабілі з футра беларускіх школьнікі.

Арганізатары выстаўкі расказалі юным кангалезцам аб тым, як жывуць, вучацца і адпачываюць іх ровеснікі ў Савецкай Беларусі.

Сёлета выстаўка дзіцячай выяўленчай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці з Беларусі пабывала ў Бангладэш і Індыі, Пакістане і Японіі, Лаосе і Шры Ланка, Бельгіі, Грэцыі і Чэхаславакіі.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАўКІ, СУСТРЭЧЫ

Балет А. Хачатурана «Спартак» упершыню быў паказаны Беларускаму дзяржаўным акадэмічным тэатрам оперы і балета ў канцы мінулага сезона. Сюжэт з гісторыі Старажытнага Рыма трактуецца балетмайстрам і артыстамі як справядлівае імкненне чалавека да свабоды, шчасця...

НА ЗДЫМКУ: Спартак — народны артыст БССР Ю. ТРАЯН, Фрыгя — народная артыстка БССР Л. БРЖАЗОўСКАЯ. Фота А. ДЗМІТРЫЕВА.

ПРЭМІІ ІМЯ АЛЯКСАНДРА ФАДЗЕЕВА УРУЧАНЫ

Першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Г. Маркаў уручыў дыпломы і медалі літаратурнай прэміі імя Аляксандра Фадзеева савецкім пісьменнікам, якія ўзнагароджаны за творы героіка-патрыятычнай тэматыкі. Сярод адзначаных залатым медалём народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк.

УПЕРШЫНЮ — НА СЛАВЕНСКАЙ

У югаслаўскім друку з'явілася яшчэ адно сведчанне цікавасці да беларускай літаратуры: на старонках часопіса «Содобност» («Сучаснасць»), які выдаецца ў Любляне (Славенія), у з'яўленым 8—9 нумары за гэты год змешчана пад-

борка вершаў з беларускай лірыкай каханых. Гэта творчы плён і саброрскі акт прафесара Люблянскага ўніверсітэта Розкі Штэфанавай, якая колькі гадоў назад была сацыял БДУ імя У. І. Леніна, тады ж і зацікавілася нашай літаратурай.

ЕСТЬ КУТОЧАК ВЯЗЫНКА

«Вязінка... Назва гэтай невялікай беларускай вёскі добра вядома не толькі ў нашай краіне. Па рашэнні міжнароднай арганізацыі ЮНЕСКА Вязінка ўключана ў міжнародны маршрут турызму. Кожны год у Купалаўскі запаведнік прыязджаюць каля 50 тысяч турыстаў», — так піша ў імоўскай брашуры «Купалаўскі запаведнік Вязінка», выпушчанай выдавецтвам «Полымя», аўтар-скаладальнік М. Чырскі. Ён падрабязна знаёміць чытача з гэтай цудоўнай мясцінай роднай зямлі, звязанай з імем аднаго з найвыдатнейшых паэтаў сучаснасці, расказвае пра экспазіцыю Дома-музея.

ДВАЦЦАЦЬ ГАДОУ СЕЛЬСКАМУ ХОРУ

Грамадскасць саўгаса імя Ю. Смірнова Дубровенскага раёна адзначыла дваццацігоддзе хору пры Будзкім сельскім клубе. Гэты самадзейны мастацкі калектыў — лепшы ў раёне. За дзясятыя творчыя поспехі, высокая выкананьне майстэрства яму ў 1978 годзе прысвоена ганаровае званне народнага.

У ПАРТУГАЛІЮ НА ФЕСТИВАЛЬ

Народная харавая капэла настаўнікаў Брэста адправілася ў Партугалію. У горадзе Каімбра яна будзе прадстаўляць харавое мастацтва краіны на міжнародным фестывалі, прысвечаным 100-гадоваму юбілею мясцовага акадэмічнага хору.

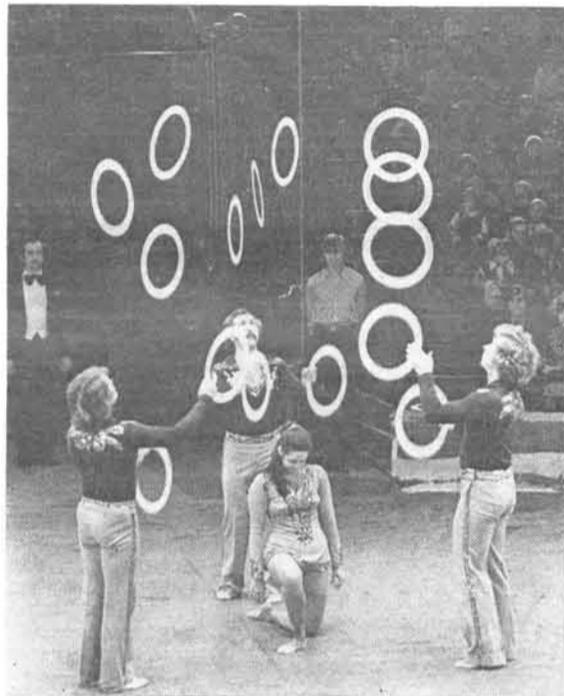
У складзе капэлы больш чым пяцьдзесят удзельнікаў — выкладчыкаў музычных вучылішча і школы, агульнаадукацыйных школ горада над Бугам. У рэпертуары самадзейных артыстаў-педагагаў — творы рускіх, савецкіх, замежных кампазітараў, народныя мелодыі.

Цырк у Мінску надзвычай папулярны. Некалькі разоў на год мянлецца праграма, і на кожную білеты разбіраюць задоўга да пачатку выступлення. Што ж так вабіць глядачоў у гэты будынак з купалам і калонамі, узведзены больш за дваццаць гадоў назад на рагу Ленінскага праспекта і вуліцы Я. Купалы?

Цырк у мастацкай форме, часта праз сюжэтныя прадстаўленні дэманструе сілу, спрыт, смеласць чалавека. Гармонія рухаў, пластыка гімнастаў выклікаюць захапленне сваёй дасканаласцю. З увагай і зацікаўленасцю дарослыя і дзеці ставяцца да выступленняў дрэсіраваных жывёл. Агульныя любімцы публікі — клоуны даюць магчымасць людзям глянуць на саміх сябе збоку, весяляць і вучаць адначасова...

НА ЗДЫМКАХ: на арэне Мінскага дзяржаўнага цырка — ілюзіяністка Альбіна ЗОТАВА; выступаюць «выхаванцы» дрэсіроўшчыцы Музы КАСЬЯНАВАЙ; акрабаты з допінгам пад кіраўніцтвам Валерыя КАСЬЯНАВА; жанглеры АРЛОВЫ.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ВАМ УЗЛЁТ, БУСЛЫ!

Гэта было ў Пухавіцкім раёне, куды мы паехалі збіраць арэхі. Прыкладна а другой гадзіне дня ўвайшлі ў лес і раптам пачулі моцны гук, што набліжаўся з захаду. Ён рос са страшнай хуткасцю і сілай, і немагчыма было вызначыць яго прычыны. Што гэта: мотагонкі, небывалы шквал ветру або «дзікае паляванне караля Стаха»?..

Але спалохацца мы не паспелі. У магутным патоку гукаў хутка сталі выразна чуваць ляпанне крылаў і сумныя крыкі, падобныя на жураўлінае «кур-рлы-ы...» А яшчэ праз імгненне ўсё неба закрылі белыя птушкі.

Буслы!.. Карціна была фантастычна прыгожай. Вялікія крылы так павольна і грацыёзна рассоўвалі сінё неба, што здавалася; нам паказваюць мультыплікацыйную застаўку да перадачы «У свеце жывёл». Зрэшты, хіба такое намалюеш?..

Буслоў было, напэўна, сотні паўтары. Яны пакружылі над лесам, быццам паказваючы загадкава падрыхтаванае прадстаўленне, і прыземліліся на вялікім лузе, з якога мы нядаўна пачалі свой шлях, метраў за пяцьсот ад узлеску.

І пачалося самае дзіўнае. Шматгалосы хор раптам замоўк, і нам стаў чуцен выразны і моцны голас адной адзінай птушкі.

...Праз некалькі мінут буслы ўзляцелі. Прыкладна палавіна стала будаваць правільныя клін, астатнія трымаліся побач і назіралі, што і чаму не атрымліваецца. Не атрымлівалася нічога! У неба няўключна звалася нейкая змяя.

Птушкі прыземліліся, і зноў да нас далацеў той выразны і моцны голас. Стала ясна: стары і вопытны бусел вучыць маладых лятаць. Не проста махаць крыламі, але, разумна эканомячы сілы, пераадоўваць вялізныя прасторы. Ён перадаваў маладым тысяччагадовы вопыт віду, мудрасць, набытую самой Прыродай.

«Курсанты» зноў і зноў ляцелі ў неба, але (як ні хочацца мне прпісаць тут тое, чаго не было) іх клін амаль не становіўся раўнявым. А здавалася ж, што можа быць для птушкі прасцей, чым лятаць?!

Гадзіны праз дзве мы зноў выйшлі на ўзлесак. У розных месцах луга стаялі маленькія групкі птушак — па тры-пяць у кожнай. Небе такія ж звонні адпрацоўвалі палёт у пары, у тройцы, у чацвёрцы. І адусюль чуліся галасы «інструктараў».

Мясцовыя жыхары расказвалі, што на гэтым лузе кожны дзень птушкі вучацца правільна лятаць. Кожны дзень аднолькава доўга і напружана. Тысячы кіламетраў, што аддзяляюць Беларусь ад месца зімоўкі буслоў, абавязваюць іх да гэтага.

А. АНДРЭУ.

ПОРТ

НА ПРЫЗ ГЕРОЯ

Два дні ў Баранавічах праходзіў традыцыйны мотакрос на прыз двойчы Героя Савецкага Саюза лётчыка Сяргея Грыцаўца. Ганаровую ўзнагароду ў камандных спаборніцтвах заваявалі спартсмены з аб'яднанай тэхнічнай школы Гродна.

Пераможцамі ў асабістым заліку сталі мінчане В. Рэпях, Л. Малчанаў, гродзенцы В. Дудзінскі, М. Куц, Е. Жыліньскі і спартсмены з Ашмян В. Сухадольскі, В. Даўляшэвіч.

ТАК БЫ І РАНЕЙ...

Падыходзіць да канца футбольнае першыняства Савецкага Саюза сярод каманд вышэйшай лігі. На жаль, мінскае «Дынама» не зможа ўжо разлічваць на прызавое месца: шмат нічыйх і не зусім удалае выступленне на сваім полі ў першым крузе.

Затое апошнія сустрэчы беларускія футбалісты праводзяць удала. Вось і нядаўна яны выйгралі спачатку ў леныградскага «Зеніта», а потым і ў «Кубані» з Крас-

надара з аднолькавым лікам 2:0. Гэтыя перамогі дазволілі дынамаўцам перамясціцца з адзінаццатага на сёмае месца ў турнірнай табліцы.

ЗНОЎ СКРЫШКО

Цяжка пералічыць усесаюзныя і міжнародныя спаборніцтвы сёлетняга года, у якіх прымаў удзел мінчанін Анатоль Скрышко. Як правіла, ён або выйграваў іх, або быў сярод прызёраў.

Вось і нядаўна беларускі спартсмен паспяхова выступіў на IX міжнародным турніры ў Празе. Гэтыя спаборніцтвы сабралі моцных бадмінтаністаў з Англіі, Даніі, ФРГ і многіх іншых краін.

На шляху ў фінал Анатоль Скрышко перамог Клаера з ФРГ, аўстрыйца Алмера і двух датчан — Біркхольма і Крысціянсена. І толькі ў рашаючым паядынку ён уступіў вядомаму бадмінтаністу Келдсану з Даніі — 1:2. Беларускаму спартсмену ўручаны крышталны кубак за другое месца.

Група беларускіх бадмінтаністаў прыняла таксама ўдзел ва ўсесаюзным турніры на «Кубак Дняпра». Гэтыя спаборніцтвы — адзін з этапаў «Вялікага прыза бадмінтона». Беларускія спартсмены ўпэўнена выйгралі турнір.

Зноў вызначыўся Анатоль Скрышко, які спачатку атрымаў перамогу ў адзіночным разрадзе, а затым і сярод мужчынскіх пар, дзе яго напарнікам быў Е. Даянаў. Яшчэ адно першае месца зборнай Беларусі прынесла магіляўчанка Святлана Вялясава.

ГЕНЕРАЛЬНАЯ РЭПЕТЫЦЫЯ

Сем жаночых студэнцкіх каманд па ручному мячу, тры з якіх удзельнічаюць у першынястве краіны ў вышэйшай лізе, разыгралі сваё першыняство, якое прайшло ў Гомелі. Гонар Беларусі абаранялі мясцовая дружка Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта і мінскі «Эканаміст», які, дарэчы, у сёлетнім сезоне будзе дэбютаваць у вышэйшай лізе. Тым больш важкай аказалася яго перамога ў студэнцкім першынястве. Толькі адну сустрэчу — «Буравесніку» з Алма-Аты — уступілі мінчанкі з мінімальным лікам — 17:19. А іншыя паядынкі яны выйгралі.

Гэты турнір, на думку старшага трэнера «Эканаміста» Мікалая Шаўка, з'явіўся генеральнай рэпетыцыяй перад чэмпіянатам краіны, першы тур якога пачнецца ў Мінску 22 лістапада.

СЯРОД ЛІДЭРАЎ

Ніколі яшчэ ў чэмпіянаце СССР па баскетболу так удала не стартвала каманда РТІ з Мінска. Асабліва добра беларускія спартсмены правялі гульні дома. Тры сустрэчы — тры перамогі. А сапернікі ў мінчан на старце чэмпіяната былі сур'ёзныя: «Будаўнік» і СКА з Кіева, «Лакаматыў» з Новасібірска.

Нягледзячы на паражэнні ад каўнаскага «Жальгірыса» і вільнюскай «Стацібы», РТІ знаходзіцца сярод лідэраў у турнірнай табліцы.

НА ЗДЫМКУ: момант сустрэчы паміж камандамі РТІ [Мінск] і СКА [Кіев].

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ДРЭВА-ПАМІДОР У СМАЛЯВІЧАХ

У садзе Марыі Розум, што жыве па вуліцы Набрэжнай у Смалявічах, прыцягваюць увагу незвычайныя двухметровыя дрэўцы. Гэта кусты... таматаў. Праўда, не зусім звычайных, а сорту ды-баро з Бразіліі. Яго падарыла гаспадыні сяброўка юнацтва, якая жыве цяпер у Камянец-Падольску. Плады ў заморскіх перасяленцаў выдатныя: цвёрдыя, чырвоныя, сакавітыя, салодкія, з тонкай лупінай, і растуць яны, падобна на вінаград, важкімі гронкамі, дасягаючы вагі больш за 100 грамаў. Звыш 80 штук налічылі мы іх з гаспадыняй на адным

«дрэве». «Вы ведаеце, — тлумачыць яна, — гэта не так ужо і многа. У маёй сяброўкі таматы дасягаюць у вышыню каля чатырох метраў і даюць да 200 пладоў. Спрабавала вырошчваць «бразільцаў» у парніках — не тое. У адкрытым грунце яны растуць намнога лепш. Праўда, іншы раз даводзіцца накрываць поліэтыленавай плёнкай, і стаяць яны ў мяне тады, як нявесты, на радасць і здзіўленне прахожым».

А. РАМАНЕНКА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1647